

Fossa de la pujada a la Mola

Localització:

La pujada de la Mola està situada entre el nucli urbà des Caló i el del Pilar de la Mola, a l'illa i terme municipal de Formentera.

Tipus de fossa:

Segons el testimoni de Joan Ferrer Marí, la fossa es troba a l'inici de la pujada de la Mola, prop del punt on es creuava el camí Vell de la Mola amb la carretera general que va del port de la Savina al far de la Mola, no gaire lluny del nucli urbà des Caló. D'acord amb aquesta versió, estaria ubicada, aproximadament, entre l'antic restaurant Victoria (actualment restaurant Caterina) i l'antiga pastisseria El Pilar (ara supermercat Mama Pan). No obstant això, altres testimonis, alguns prou qualificats, asseguren que la fossa es troba realment més amunt pujant cap a la Mola, a l'anomenada corba de s'Arena, allà on actualment hi ha un dipòsit d'aigua. La fossa es troba en un punt de la pujada de la Mola perquè allí fou assassinat un formenterer possiblement el 19 de febrer de 1937. Aquesta persona fou detinguda per elements paramilitars de l'illa i assassinada després per falangistes formenterers, segons diversos testimonis. La víctima no havia estat dirigent polític o sindical durant la Segona República (1931-1936) o durant la breu ocupació republicana de Formentera en la Guerra Civil (del 7 d'agost al 13 de setembre de 1936). Es tractava només d'un simple simpatitzant d'esquerra o militant de base i, en aquest sentit, en la seva mort s'hi barrejaren també qüestions personals.

Intervencions fetes entorn de la fossa:

No s'ha fet fins ara cap intervenció oficial en aquesta fossa. Les restes humanes en principi continuen estant en el mateix lloc on foren enterrades, per la qual cosa la seva localització no hauria de ser massa complicada, a pesar de ser una zona boscosa.

Dades de les persones desaparegudes que hi ha dins la fossa:

A la fossa de la pujada de la Mola fou enterrat Jaume Escandell Costa, segons diversos testimonis. Sembla ser que aquesta defunció no es va inscriure al Registre Civil de Formentera. La mateixa data de la mort no es pot precisar amb certesa.

La persona que en principi es troba a l'inici de la pujada de la Mola és la següent:

ESCANDELL COSTA, Jaume (de can Miquel des Bosc). Va néixer a Formentera. Segons Joan Ferrer Mari, fou arrestat al poble del Pilar, quan anava amb la seva al·lota, i tancat posteriorment a l'escola de la Mola. Aquell mateix dia a la nit va arribar de Sant Francesc un carro de falangistes i, poc després, una quinzena de persones baixaren de la Mola per la carretera amb el presoner. Quan arribaren a la pujada de la Mola, un dels falangistes li va disparar, per darrere, un tret al cap i els altres remataren després la feina disparant les seves armes. Jaume Escandell havia estat encarregat dels que vigilaven presos detinguts durant la breu ocupació republicana de Formentera (del 7 d'agost al 13 de setembre de 1936). Segons diversos testimonis, els falangistes mataren Jaume Escandell també per venjar-se del seu germà Bartomeu, que havia escapat feia poc temps amb sis persones amb un llaüt que va sortir de s'Estufador en direcció al nord d'Àfrica. D'altra banda, es diu que Jaume Escandell era un home intel·ligent que havia aprofitat molt bé les hores d'escola i que, fins i tot, ensenyava a llegir i escriure, la qual cosa el convertia en una persona prou incòmoda que fàcilment podia esdevenir objectiu dels falangistes i altres elements dretans de Formentera.

Jaume Escandell Costa
"des Bosc".

**UBICACIÓ DE LA FOSSA DEL CEMENTERI DE SANT FERRAN
(FORMENTERA)**

FOSSA 1:
Pujada de la Mola.
Ubicació exacta desconeguda.

COORDENADES UTM:
X-371210 - Y-4281359
ETRS 89 FUS 31
ESCALA: 1:1000